

Slipning av stenar

AV JOHANNES ORSTADIUS

Naturliga zirkoner av Jean-Noel Soni.

Hexagonal ametist, Michael Edwards

Rainforest flower, slipad ametist av Sheldon Sink, Sydafrika.

Hexagonal turmalin, Jean-Noel Soni.

I FÖRHISTORISK TID hamrade vi fram stenverktyg, slog sten mot flinta, skrapade och skar ut symboler och figurer på hård sten och grottväggar, och gradvis lärde vi oss hemligheten; vissa stenar är hårdare än andra och kapabla att repa andra stenarter.

På detta bygger vi vår hårdhetsskala än idag. Genom att använda en hård sten att gnida mot, och polera med till exempel sand, kunde, det vi idag kallar cabochonslipningar, förmodligen formas tusentals år före Kristus.

Nog måste ädelstenarnas naturliga kristallformer ha eggat fantasin hos antikens människor, och säkert polerades kristallytorna. Men insikten att plana ytor, fasetter, kunde användas för att förbättra ädelstensreflektion drojde – möjligen ända till 1000-talet i Iran.

Det medeltida Europa strukturerade processen. Först genom att använda diamantens naturliga kristallform – i början kapade man helt enkelt av en spets på diamantens oktaeder (dubbelpyramid), men varterefter 1300-tal blev 1400-tal adderades fler ytor och under 1500-talet kom rosenstensslipningen. 1700-talets "Old Mine Cut" ledde slutligen fram till dagens briljantslipning – Tolkowskibriljanten från 1919.

Parallellt med strävan efter briljans utvecklades andra slipningar för att lyfta fram färg eller naturens vackra former.

VAD MAN LÄTT GLÖMMER I HANDELN är att slipning inte bara är ett verktyg för att optimera ljusåtergivning. Rätta mig om jag är galen, men slipningar för med sig en känsla. En briljantslipad diamant utstrålar något annat än en baguetteslipad.

UNDER STÖRRE DELEN AV 1900-TALET har hantverket ädelstensslipning gått ut på att optimera briljans. Idag får vi vrida huvudet 360 grader för att se alla de riktningar hantverket spretar ut i. Vi ser de mest intrikata futuristiska sniderier, sida vid sida med gamla rosenstensslipningar, vi ser ädelstenar slipade med sina naturliga kristallytor eller kristallformer intakta och naturens former helt bevarade i råa kristaller.

Vi ser blandningar mellan traditionellt och modernt, ett experimenterande med känslor. Någon kanske rynkar på näsan, men själv jublar jag.

SLIPNING OCH POLERING är våra försök att föra naturen till perfektion, men varje individ – till och med varje smycke – har sin egen definition av perfektion. Ju bättre ädelstensslipningen kan fånga mångfalden av preferenser, desto fler kan hitta sin perfektion.

MIN PERSONLIGA FAVORIT är kantiga "barion"-varianter av de vanligtvis mjuka dropp- och ovalslipningarna. De inger en känsla av traditionell symmetri, nästan lite Art deco, samtidigt som de kan explodera av lyster.

En mästare på detta fält är Jean-Noel Soni. Han kallar sina verk paratraditionella, och varje slipning är unik – han uppfinnar dem vid slipmaskinen. Här passar även hexagonens känsla väl in, en traditionellt kantig form som med rätt handlag kan fås att sprudla av lyster.

Att stilen kan varieras i det oändliga förstod jag nyligen, i ett möte med den prisbelönte sliparen Michael Edwards. Förtjust som jag var i den sexkantiga formen, bad jag honom experimentera med en hexagon, och resultatet, som han utformat spontant och med ögonmått, fick mig att häpna.

En hög krona och konkava fasetter i botten gav reflektioner som påminde om en flytande blomma.

FAKTUM ÄR ATT SVERIGE har sin egna uppfinnare av fantastiska slipningar. Från Åby utanför Kalmar har Willie Klaja på kort tid imponerat på omvärlden – och med rätta. Hans former sträcker sig hela vägen från böljande Rainforest flower till kantiga Valhalla.

SKALL DU SMIDA EN ENSTENSRING med en rund sten, har du nu inte längre bara briljantslipning att välja på.

Har du inte tid att utforska slipningar behöver du inte oroa dig – briljanten kommer inte att bli impopulär. Men den som vill kan bland färgstenar välja mellan gnistrande briljanter, skarpa stegslipningar, portuguese-slipningar där solen vandrar i undersidans många fasetter, eller "buff-tops" där undersidan fasettslipas för briljans men ovansidan lämnas välvd som en cabochon. Dessa är bara toppen på det isberg av konstverk som finns och som gör guldsmedsyrket så spännande.

**VÄND BLAD OCH LÄS
JOHANNES FAKTA OM SLIPNING**